

KIS-831 – Notennoù gramadegel XX – Moz erveziadel ha moz disveziadel

(YVT da GE – 08 11 04)

Dalc’het on gant an eilator (e sinaeg ne gaver nag or, na moz ebet, ha gwall nammet ez eo deuet ma reiz da vezañ pa vez kont a zisplegadurioù verb !) : evit gwir e veizan petra eo an disveziadelezh mes ne intentan takenn pa lavarer ez eo “**mennet** an tebad **kontrol** gant an eztaoler”. Graet ’m eus poelladennoù Yad SADED. Mes ezhomm ’m befe kalz skouerioù all, displeget ganeoc’h, mard eo ho madelezh (ur yezh diouzh kemperzh eo ar sinaeg c’hoazh !).

Lakaomp : “*Mar befe gwenn an nor e vefe sklaeroc’h en ti.*” Anat eo amañ ned eo ket gwenn an nor, eleze enep d’ar veziadelezh ez eo an tebad, **mes n’eo ket mennet enep gant an eztaoler.**

Lavaromp bremañ : “*Mar bize gwenn an nor e vije sklaeroc’h en ti.*” Amañ ez eo enep d’ar veziadelezh **mes n’eo ket mennet enep c’hoazh.**

Pezh zo lakaet e druz ganin eo ne gomprenan ket.

(GE da YVT – 09 11 04)

Da amzivin a denn da amresisted yezh SADED : hiziv, e-lec’h *mennout* en degouezh e lavarer *ambredañ* (treiñ ar spered ouzh). Marteze ez eo fraeshoc’h despizadur ar moz tebiñ disveziadel e Yad-0/6.

Ar c’hemm eo hemañ : gant ar moz erveziadel e troer ouzh ar bezus, gant ar moz disveziadel e troer ouzh ar beziad :

mar be gwenn an nor... moarvat n’eo ket gwenn, pe marteze n’eus ket anezhi mar faltazier an ti ma karfed bevañ, pe c’hoazh mar raktreser an ti a venner sevel ; pezh a gont eo ar pezh a c’hell bezañ ;

mar bije gwenn an nor... n'eo ket gwenn, hag an devoud-se a lakaer e penn kont, a loc'her diwarnañ, ar beziad eo, ha mar faltazier pezh a vije mar bije gwenn, en en faltazier evel un dra divezus.

Gant an tebiñ erveziadel e lezer an nor digor d'ar bezus — en un doare e verk ar moz-se faltazi ar goanag. Gant an tebiñ disveziadel e serrer an nor ouzh ar bezus — ar moz-se a verk faltazi ar c'herse.

(YVT da GE – 12 12 04)

Spi 'm eus e vin digarezet ganeoc'h evit distreiñ da c'houlenn spisadurioù a-zivout an daou voz, erveziadel ha disveziadel. Gouzout a ran e fell deoc'h mont war raok ha war dreñv eo e vezit sachet ganin. Mes n' on ket bet desket evel ma oa dleet ha dav eo din dizeskiñ. Ha, da eil, ned eus moz ebet e sinaeg...

Lennet 'm eus aketus ar skouerioù ha displegadennoù a rojoc'h din. Lennet em eus Yad-0/6 ha kavet an div skouer-mañ :

“Mar deufe eskibion Vreizh da vezañ brogarour...” (ne zaveer ket d'ar veziadelezh)

“Mar bije brogarourion eus eskibion Vreizh...” (daveiñ a reer d'ar beziadoù)

Mar komprenan mat, an eilragor koulz hag an eilator a verk (en div skouer-se) ned eus ket brogarourien eus eskibien Vreizh ha netra ne virfe a lavarout *“mar befe brogarourion eus eskibion Vreizh”* pa na fellfe ket d'an eztaoler daveiñ d'ar beziadoù, mes menel er faltazi. Ned eo ar moz disveziadel met ur moz da reiñ da c'houzout pe savboent, pe ziazez, a gemer an eztaoler... mes n'eo ket da reiñ da c'houzout petra eo ar beziadoù rak an hevelep re ez int : eskibion Vreizh n'int ket brogarourion.

Ha gallout a ran kemer div skouer all, da zisplegañ deoc'h penaos e veizan ar gentel ?

1) *“Ma ne vefec'h ket deuet e vefen aet da vale”* (moz tebiñ erveziadel). Eztaoliñ a ran ez oc'h deuet, mes fellout a ra din menel a live gant ar faltazi.

2) *“Ma ne vijec'h ket deuet e vijen aet da vale”* (moz tebiñ disveziadel). Eztaoliñ a ran ivez ez oc'h deuet, mes fellout a ra din diazezañ war ar beziadoù.

Evit ar skouer-se, peseurt pouez zo da ober gant an eil pe gant egile ? (Evit ar sourd hag ar c'hoz e komprenan : anat eo d'an holl ne wel ket ar gozed ha ne zegas netra arverañ an eilator, nemet ken pout ha me e ve an eztaoler !). Ha ned eus ket, gant arver an eilator “*ma ne vijec'h ket deuet...*” un arliv a rofe da gompren “plijet e vijen bet ma ne vijec'h ket deuet” ?

Marteze e soñjot emañ o klask pemp troad d'ar maout, mes subtil e hañval an diforc'h bezañ etre an daou voz-se, hag aon 'm eus da gontañ bidennou mar 'm bez tro, deiz pe zeiz, da gelenn un dra bennak da unan bennak.

(GE da YVT – 13 12 04)

Deurus eo da evezhiadenn. Ganti e teuez e-barzh maezienn un dael a zo etre gramadegourion 'zo.

E latin, e keveneb er ivez *erveziadel (potentiel)* ha *disveziadel (irréel)* ha da hemañ diwezhañ e teskriver daou zegouezh : *disveziadel er bremañ (irréel du présent)* ha *disveziadel en tremened (irréel du passé)*, an tri o piaouañ un or dibarek :

SUBJONKTIV PREZANT : “Si venias, laetus **sim**” (erveziadel)

SUBJONKTIV AMPERVEZH : “Si venires, laetus **essem**” (disveziadel er bezant)

SUBJONKTIV PEURBERVEZH : “Si venisses, laetus **fuissem**” (disveziadel en tremened)

Diouzh savboent ar c'hramadegourion a haer ez eo dic'hallus an *erveziadel en tremened*, ne c'hellomp ambredañ an tremened nemet e rezh beziadoù : ne vez ket adc'hraet an istor ! Diazezañ a reont o haeradenn war an ezvezañs e latin eus ur pevare or o verkañ dres an *erveziadel en tremened*.

Soñj 'm eus hor boa breutaet war ar c'hraf gant Ronan AR GLEV pa edomp o prientiñ kentelioù SADED. En eneb, ar savboent a-du gant an *erveziadel en tremened* zo : netra ne vir a faltaziañ devoudoù tremenet, a lavarout da skouer : “*Lakaomp e ve bet savet ur republik vrezhon pa gouezhas ar rouantelezh e Frañs.*” Er frazenn-se, an eilragor skorek a verk war un dro ur faltaziad hag un tremened. En hon breutadenn sadedek, mar 'm eus soñj mat, edo tal ouzh tal, diouzh un tu an arguzenn : ar c'houlakadenn zo kontrol d'ar beziadoù, en *disveziadel emeur enta*, diouzh an tu all an arguzenn : faltaziañ a reer un istor all hep lakaat e penn kont ar beziadoù bezant pe

dremenet, ambredañ a reer un dedroadur all eus an darvoudoù adalek ur poent lavaret eus an istor, e se e tistroer dre ar spered d'ar poent-se evit faltaziañ ur bremañ hag un dazont — an eilragor skorek a dalvez neuze da verkañ war un dro ar savlec'h a gemerer en ur poent eus an tremened hag ar faltaziañ a reer diwar ar poent-se, ar moz erveziadel en tremened enta. Difennadus eo an div arguzenn hag, evit gwir, ar c'hevenebadur etrezo hon c'has er-maez eus ar c'hramadeg, pa 'z int an eil hag eben merkoù eus daou emzalc'h er bed, an eil : evidon n'eus nemet an devoudoù a gont, ne vez ket adc'hraet an istor, eben : n'eus tra fiñvusoc'h eget dremm an devoudoù, ober an istor bremañ ha dazont a ampler adober an istor tremenet...

Skoempoc'h eo ar skouer a roez : “*Ma ne vefec'h ket deuet e vefen aet da vale*”, rak *ma* aze a heñch ar spered etrezek ur beziad hep na ve meneg a faltaziañ ha tuet eur da reizhañ : “*Ma ne vijec'h ket deuet...*”. Ar meneg a faltaziañ a ebarzher mar troer ar frazenn evel henn : “*Lakaomp ne vefec'h ket deuet...*”, pe evit “saveteiñ” *ma(r)* : “*Lakaomp e ve bet sac'het ho karr. Mar ho pefe bet c'hoant dont, e vefen aet d'ho kerc'hat.*”

Ne soñjan ket e klaskez pemp troad d'ar maout. Er c'hontrol, aze e 'c'h eus lakaet war wel ent kantrat ur c'hraf n'eo ket hepken a c'hramadeg, met ivez a vedouriezh.

(GE da YVT – 14 12 04)

Diglok oa va respont dit dec'h, a-zivout al latin. Kudenn an erveziadel en tremened oa anezhi endeo gant ar Romaned, pa lennan er *Précis de grammaire des Lettres latines* (MORISSET et coll., Magnard 1994), p. 137 :

“Il arrive que le subjonctif imparfait serve à exprimer une sorte de **potentiel dans le passé**. Il se traduit alors par le conditionnel passé.

“*Quis crederet ?* Qui aurait cru ? (= Qui, à ce moment-là, pouvait croire ?)”

Hag e brezhoneg : *Piv en defe kredet ?*